

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 43/2021
26.01.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић и Иване Рађеновић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Слободанка Петковић, адвокат из ..., против тужене Средња техничка школа „Милева Марић“ Тител, коју у ревизијском поступку заступа пуномоћник Рајко Маринковић, адвокат из ..., ради утврђења дискриминације и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 2215/20 од 29.09.2020. године, у седници одржаној 26.01.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 2215/20 од 29.09.2020. године.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца за накнаду трошкова одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Новом Саду П 2679/2018 од 04.06.2020. године, ставом првим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди да је тужена дискриминаторски поступала према тужиоцу на тај начин што је пропустила да предузме адекватне мере заштите од насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације у односу на тужиоца, што је довело до тога да је тужилац у периоду од 27.10.2014. године до 27.10.2015. године, у просторијама тужене од стране других ученика школе био оштећен кривичним делом злостављања и мучења из члана 137. став 1. КЗ, које је утврђено правноснажном судском одлуком, те да се тужена обавезе да тужиоцу исплати на име накнаде нематеријалне штете 2.500.000,00 динара и то: на име душевних болова због повреде угледа и части 500.000,00 динара и на име претрпљених душевних болова због повреде слободе и права личности 2.000.000,00 динара, као и да му накнади трошкове поступка, све са законском затезном каматом од пресуђења до исплате. Ставом другим изреке тужилац је обавезан да туженој накнади трошкове поступка од 199.400,00 динара. Ставом трећим изреке тужилац је ослобођен од плаћања судских такси у овом поступку.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 2215/20 од 29.09.2020. године, ставом првим изреке делимично је усвојена жалба тужиоца, па је преиначена првостепена пресуда, тако што је тужена обавезана да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде угледа и части и

права личности исплати 1.200.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 04.06.2020. године до исплате. Ставом другим изреке преиначена је одлука о трошковима поступка, тако што је тужена обавезана да тужиоцу накнади трошкове поступка од 147.000,00 динара, са законском затезном каматом од дана извршности до исплате. Ставом трећим изреке одбијена је жалба тужиоца у преосталом побијаном непреиначеном одбијајућем делу одлуке о тужбеном захтеву и првостепена пресуда потврђена.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужилац је поднео одговор на ревизију, захтевајући накнаду трошкова састава овог одговора.

Врховни касациони суд је испитао побијану одлуку применом члана 408, у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, број 72/11, 55/14, 87/18 и 18/20), па је нашао да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Нису основани наводи ревизије о учињеним битним повредама из члана 374. став 2. тачка 10. ЗПП јер није одлучено о захтеву о којем је раније правноснажно пресуђено, а ревизијом се не указује на неку од битних повреда из члана 374. став 2. ЗПП које би могле бити ревизијски разлог у смислу члана 407. став 1. тачка 2. ЗПП. За правилност и законитост побијане пресуде немају значаја наводи ревизије да је другостепени суд одлучио изван граница захтева постављеног тужбом, будући да је суд донео одлуку о захтеву постављеном у парници на основу утврђених чињеница на којима је тај захтев заснован, те да правна квалификација битних чињеница и правни основ који тужилац наводи у тужби и образлаже постављени тужбени захтев не везују суд, у смислу члана 192. став 4. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је рођен 1998. године и у школској 2013/2014 уписао је први разред Средње техничке школе „Милева Марић“ у Тителу, одељење . . . У другом разреду, у септембру 2014. године на Facebook профилу разреда била је постављена тужиочева слика са непримерени текстом, због чега су га прво исмевала три ученика из његовог разреда и то: ББ, ВВ и ГГ, а потом и остали ученици, док су највише коментара остављала наведена три ученика. Поводом овог догађаја тужилац се обратио разредном старешини и слика је уклоњена. Након овог догађаја, тужилац је трпео свакодневне увреде и претње од стране наведена три ученика, пре свега због свог физичког изгледа, а вређали су га и због његове националне припадности јер је Словак. Осећао је да наведени ученици имају „пик“ на њега јер је у наведеном периоду био крупнији (имао је вишак килограма), по природи је миран и повучен, слабије се кретао због проблема са куком, а вређање и злостављање је трпео најчешће на одморима, у школском дворишту и на пракси, док са осталим ученицима није имао проблема. Тужилац се у октобру 2014. године обратио школском психологу, која му је казала да ће школа предузети одговарајуће кораке, а у јуну 2015. године обратио се и директорки, која га је упутила код психолога. Након што су сазнали да је тужилац био код психолога, насиље наведена три ученика се

појачало и наставило и у трећем разреду, будући да су наставили да га вербално узнемиравају, шутирају и гурају.

У трећем разреду школе на часу практичне наставе 27.10.2015. године, док је тужилац радио на апарату за варење, ученик ВВ му је пришао са леђа, скинуо панталоне и симулирао сексуални однос са њим, за које понашање је тужилац сазнао од ученика ДД (јер наведено није чуо због рада са апаратом за варење), који му је рекао да је цео догађај снимео и снимак показао, а 29.10.2015. године ученик ББ је тужиоца, у моменту када је прао руке након праксе, назвао „џоро“, бацио му прашак за веш у очи, чиме му је нанео лаку телесну повреду. Отац тужиоца је о свему обавестио разредног старешину, који је обавестио директорку, а она психолога школе. Психолог је о наведеном догађају узела изјаве од ученика, осим од тужиоца који није ишао две недеље у школу. Састанак Тима за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања одржан је 03.11.2015. године, на коме је директорка упознала чланове тима о насиљу над тужиоцем у октобру 2015. године и наложене су мере да се појача васпитни рад у одељењу .. до краја полугодишта 2015/2016. године, када ће се проценити даља потреба за тим. Просветна инспекција извршила је надзор и 23.12.2015. године записнички је констатовала да је школа поступила по закону и Правилнику о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и узнемиравање. Школи није наложено да спроведе неке мере. Ученицима ББ и ВВ је 13.11.2015. године изречен укор директора школе. Тужилац није ишао на матурско вече нити на екскурзију, будући да су му наведени ученици претили и због свега наведеног осећао се дискриминисано, понижено, уплашено, а осећао је да се разредни старешина, директор и психолог школе понашају другачије према њему у односу на другу децу, јер се стално жалио и стално је одлазио код психолога и код директорке.

Решењем Вишег суда у Новом Саду Км 194/16 од 10.10.2016. године, у предмету према мал. (сада пунолетном) ББ, мал. ВВ и мал. (сада пунолетном) ГГ изречене су васпитне мере посебне обавезе да се без накнаде укључе у послове локалног садржаја, а због кривичног дела злостављања и мучења из члана 137. став 1. Кривичног законика. У решењу је утврђено, између осталог, да су наведена лица у периоду од 27.10.2014. године до 27.10.2015. године у просторијама СШ „Милева Марић“ у Тителу, слободни да схвате значај свог дела и управљају својим поступцима свесни свог дела, те хтели да га изврше, иако су знали да је забрањено, злостављали мал. оштећеног АА и према њему поступали на начин којим се вређа људско достојанство, тако што су му у првом и другом полугодишту свакодневно у наведеном периоду упућивали речи увредљиве садржине „џоро, кретену, идиоте, секташу, г***о, морону, п***о словачка, пребићемо те, избошћемо те ако се било коме пожалиш, силоваћемо ти сестру, силоваћемо ти мајку, она је к***а“, као и да су га злостављали 27.10.2015. године и 29.10.2015. године (на начин ближе наведен у образложењу побијане пресуде).

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одбио тужбени захтев закључивши да понашање тужене према тужиоцу није било дискриминаторско, те да у конкретном случају нема места примени одредбе члана 167. Закона о облигационим односима, будући да је предмет овог поступка утврђивање да ли је тужена дискриминаторски поступала према тужиоцу, а чињенице о пропустима школе да врши одговарајући надзор у критичним приликама може бити предмет неког другог поступка.

Међутим, другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и делимично усвојио тужбени захтев закључивши да мере које је школа предузела (разговор психолога са тужиоцем и наведеним ученицима) нису биле одговарајуће да спрече недозвољено понашање наведених ученика према тужиоцу и да је школа пропустила да предузме благовремене и одговарајуће мере да спречи дискриминацију тужиоца у дугом временском периоду од најмање годину дана, с обзиром да је тужилац вређање због својих физичких карактеристика и вређање на националној основи, као и злостављање трпео најчешће на одморима, у школском дворишту и на пракси, због чега се обраћао школском психологу (у октобру 2014. године), као и директорки школе (која га је упућивала код психолога), а тек 03.11.2015. године одржан је састанак Тима за заштиту ученика од насиља. Како овакво понашање тужене, није било у складу са Правилником о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, број 30/2010 од 07.05.2010. године), другостепени суд је оценио да се одговорност школе за нематеријалну штету коју је тужилац трпео због злостављања, насиља и дискриминације заснива на одредбама члана 167. Закона о облигационим односима, будући да је пропуштањем да предузима одговарајуће мере, тужена омогућила ученицима школе дискриминаторско понашање према тужиоцу, као ученику школе, због чега је обавезана да тужиоцу накнади нематеријалну штету на начин ближе наведен у изреци пресуде.

Неосновано се ревизијом тужене указује да је материјално право погрешно примењено.

Одредбама члана 21. Устава РС („Службени гласник РС“, бр. 98/06), прописано је да су пред Уставом и законом сви једнаки (став 1), да свако има право на једнаку законску заштиту без дискриминације (став 2) и да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета (став 3). Забрана дискриминације зајемчена је и међународним правним изворима – Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода (члан 14) и Протоколом број 12 уз Европску конвенцију.

Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, број 22/09), у члану 2. став 1. тачка 1. прописује да изрази „дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“ означавају свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и чланова њихових породица, или њима блиска лица на отворен или прикривен начин, а који се заснива на неком личном својству.

Из наведеног следи да су најбитније карактеристике дискриминације - прављење разлике између лица које тврди да је дискриминисано и других лица у истој или упоредивој ситуацији, које при том мора бити неоправдано и мора бити везано за неко лично својство дискриминисаног лица. Према члану 45. став 2. цитираног Закона тужилац мора да учини вероватним акт дискриминације, односно да му је због неког личног својства повређено људско или мањинско право зајемчено Уставом, што је неопходна претпоставка да би се могла утврдити повреда начела забране дискриминације.

Одредбом члана 167. став 1. ЗОО прописано је да за штету коју другом проузрокује малолетник док је под надзором старатеља, школе или друге установе, одговара старатељ, школа, односно друга установа, осим ако докажу да су надзор вршили на начин на који су обавезни, или да би штета настала и при брижљивом вршењу надзора. Одредбом члана 200. истог закона је прописано да за претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица као и за страх, суд ће, ако нађе да околности случаја нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству, да ће при том водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Применом цитираних норми и по становишту Врховног касационог суда тужена школа није доказала да је у конкретном случају вршила одговарајући надзор над ученицима. Тужилац је вређање због својих физичких карактеристика и вређање на националној основи, као и злостављање трпео најчешће на одморима у школском дворишту и на часу праксе, из чега следи да је понашање ученика тужене школе било дискриминаторско, да је наведено понашање трајало најмање годину дана почев од октобра 2014. године (када се тужилац због насиља први пут обратио психологу школе), а затим и директорки која га је упутила на психолога, па све до новембра 2015. године када се први пут састао Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања. У наведеном временском периоду тужена није предузела мере у складу са Правилником о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, бр. 30/2010, важећег у време наведених догађаја), којим су прописане интервентне активности у одговору на насиље, злостављање и занемаривање које чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника, смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера, а како би се спречило недозвољено понашање ученика према тужиоцу. Имајући у виду наведено, по оцени Врховног касационог суда, правилан је закључак другостепеног суда да је школа пропустила да предузме благовремене и одговарајуће мере да спречи дискриминацију тужиоца у наведеном временском периоду, које је ескалирало догађајима од 27.10.2015. године и 29.10.2015. године, када је тужилац и лако телесно повређен, што је супротно наведеном Правилнику којим је предвиђено да је установа дужна да интервениште увек када постоји сумња или сазнање да дете и ученик трпи насиље, злостављање или занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађаји или где се припрема, те да интервенише у складу са нивоима насиља, злостављања и занемаривања.

Такође, чињеница да су решењем Вишег суда у Новом Саду Км 194/16 од 10.10.2016. године, у предмету према мал. (сада пунолетном) ББ, мал. ВВ и мал. (сада пунолетном) ГГ изречене васпитне мере, због кривичног дела злостављања и мучења из члана 137. став 1. Кривичног законика, које се огледа у томе да су наведена лица у периоду од 27.10.2014. године до 27.10.2015. године у просторијама СШ „Милева Марић“ у Тителу, злостављали тужиоца и према њему поступали на начин којим се вређа људско достојанство, тако што су му у првом и другом полугодишту свакодневно у наведеном периоду упућивали речи увредљиве садржине (ближе наведено у образложењу), указује да се у конкретном случају радило о другом или трећем нивоу насиља и злостављања, које је захтевало да тужена школа предузме

интервентне активности прописане наведеним Правилником, што је изостало у наведеном периоду од 27.10.2014. године до 27.10.2015. године. Код утврђене чињенице да су прве мере предузете тек у новембру 2015. године, то је по оцени Врховног касационог суда правилан закључак другостепеног суда да постоји основ одговорности тужене за штету проузроковану тужиоцу на основу члана 167. Закона о облигационим односима. Тужилац је доказао да је над њим извршена радња непосредне дискриминације, док тужна на којој је био терет доказивања није доказала, да је предузела одговарајуће мере да спречи дискриминацију, проузроковану поступањем ученика док су под надзором школе. Стога је побијаном другостепеном пресудом правилно обавезана тужена да тужиоцу накнади нематеријалну штету у досуђеном новчаном износу који је адекватно одмерен у смислу члана 200. ЗОО, као правична сатисфакција, у складу са значајем повређеног добра и циљу коме служи та накнада.

Супротно наводима ревизије, приликом одлучивања о висини правичне новчане накнаде нематеријалне штете, другостепени суд је водио рачуна о свим околностима случаја - начину на који је тужилац трпео вређање и злостављање, због својих физичких карактеристика и на националној основи, трајању тог трпљења, да је у то време био малолетан и да је дискриминацију трпео у просторијама школе од које је очекивао да предузме све мере да га заштити, као и да се вршњачко насиље са елементима дискриминације према њему дешавало у присуству других ученика, водећи рачуна о значају повређеног добра и циљу коме та накнада служи, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и сврхом. Зато су по оцени Врховног касационог суда неосновани наводи ревизије о погрешној примени материјалног права из члана 200. ЗОО.

Правилна је и одлука о трошковима другостепеног поступка јер је донета у сладу са успехом тужиоца у поступку.

Применом члана 165. става 1. у вези члана 154. ЗПП, Врховни касациони суд је одбио захтев тужиоца за накнаду трошкова одговора на ревизију, јер то нису трошкови потребни за вођење ове парнице.

На основу изложеног, применом члана 414. Закона о парничном поступку, одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић